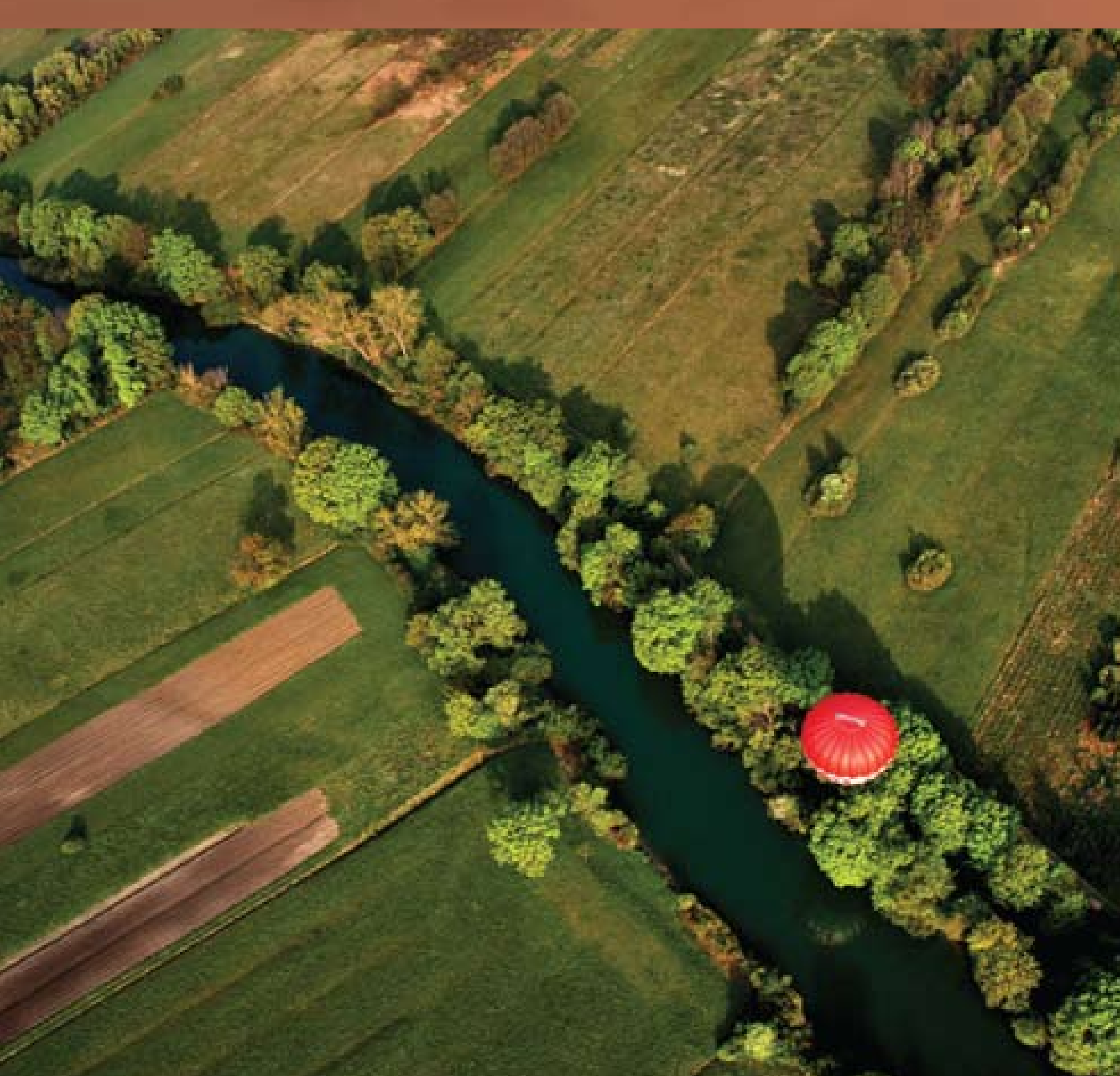

Ljubljansko barje

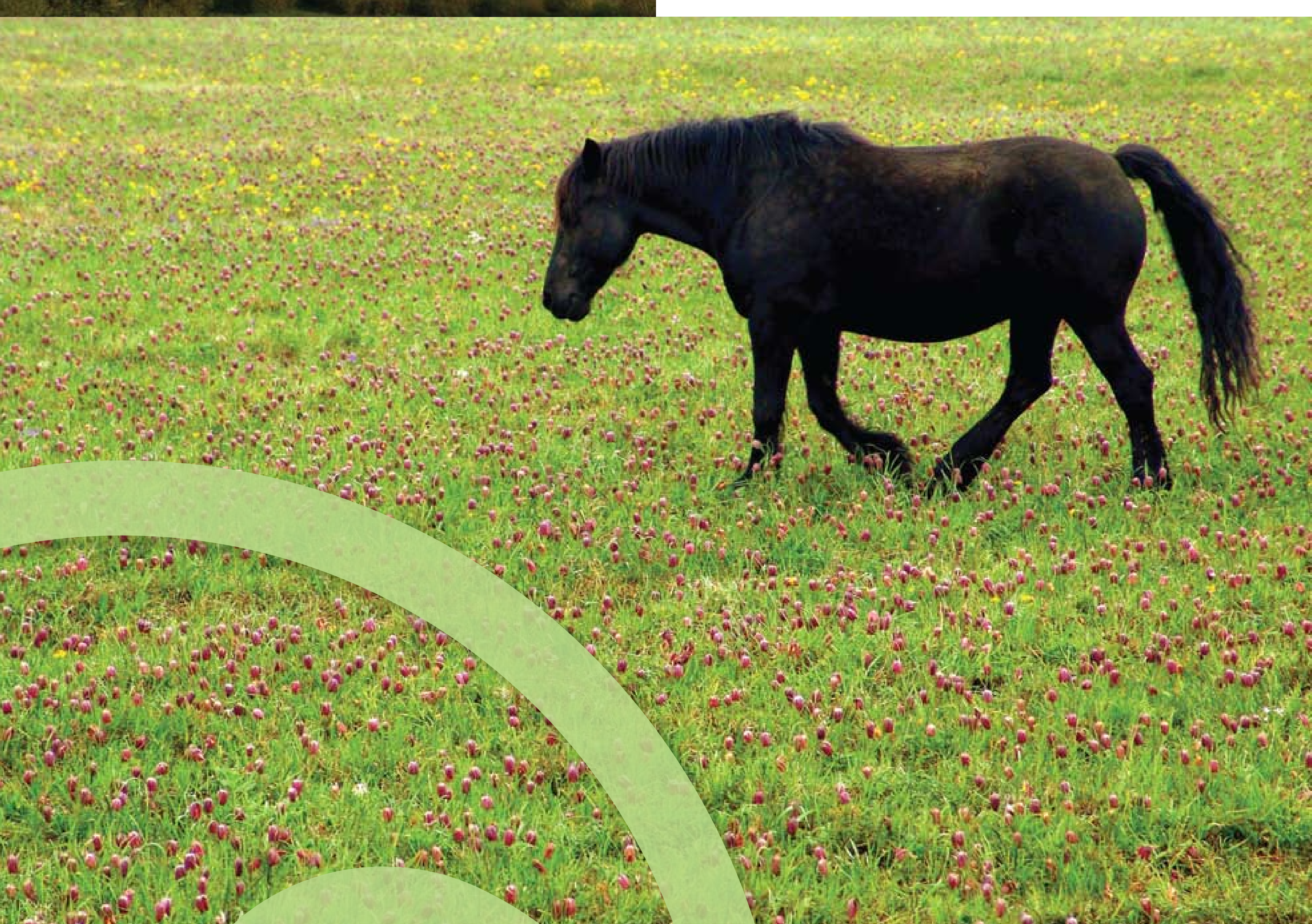
— KRAJINSKI PARK —

Ljubljansko barje je ostanek visokega barja, ki se razprostira na 160 km² južno od glavnega mesta Slovenije.

Predstavlja življenjsko okolje z neizčrpno biotsko in krajinsko pestrostjo. Arheološka najdišča pričajo o tisočletni vpetosti človeka v to nekoč ojezerjeno, danes pa zamočvirjeno območje.

Da bi ohranili naravno in kulturno raznolikost Ljubljanskega barja, ga varujemo kot krajinski park.

NEKJE NA POTI ČASA SE V
SOŽITJU SNIDETA
ČLOVEK IN NARAVA.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

Človek in barje pričenjata skupno zgodbo v stari kameni dobi, ko so semkaj prišli prvi lovci in nabiralci.

Prvi poljedelci – koliščarji – so barje naselili v mlajši kameni dobi. Bogastvo živalskega sveta je prvobitnim barjanom omogočilo lov in ribolov, narava s svojimi skrivnostnimi silami pa jih je navdajala s strahospoštovanjem.

Od Rimljanov dalje so barje večkrat poskusili izsušiti. Nastajala je nova kulturna krajina, dom mnogih izmed nas. Do nedavnega si je človek želel naravo podrediti, danes pa sožitje dosegamo s sprejemanjem tega, kar smo z naravo soustvarili v času zadnjih nekaj tisočletij.

ODETA V TANČICO
SKRIVNOSTNIH MEGLIC
EQURNA VARUJE
TISOČLETNI MOROST.

Ljubljansko barje

KRAJINSKI PARK

Bogata zapuščina naših prednikov, ki je posejana po obsežnem močvirnem terenu, ni le skrita globoko pod zemljo. Slovenski arhitekt Jožef Plečnik je eno svojih najbolj celostnih del postavil v Črni vasi. Cerkev Sv. Mihaela trdno stoji na 347 hrastovih pilotih, krasijo pa jo domači podpeški kamen, opeka in les. Zaradi pomanjkanja denarja so pri gradnji cerkve uporabili tudi navadne cestne kanalizacijske cevi.

- a)** Lesena Tomaževa hiša iz brun je bila zgrajena ob izsuševanju Ljubljanskega barja leta 1844. Stoji v Črni vasi in je edina ohranjena hiša iz tistega obdobja.
- b)** Črn podpeški "marmor", iz katerega je nastajala Emona, je bil dolga stoletja cenjen gradbeni material.
- c)** Nekdanji kartuzijanski samostan v Bistri je izredno bogat Slovenski tehniški muzej.

ČLOVEK USTVARJA IN
ODKRIVA, KAR NARAVA
TISOČLETJA ZAKRIVA.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

VODA – TEMELJNI ELEMENT BARJA

Ravna površina Ljubljanskega barja je idealno območje za zadrževanje vode. Tudi njegov glavni tok, Ljubljanica, se le leno pomika proti Savi. Glavnina barjanske vode se skriva pod zemljo in kot podzemna voda vpliva na vodnatost potokov, grabnov oziroma kanalov ter jezerc, kamor je človek z izsuševanjem izgnal vso površinsko vodo. V obdobjih poplav tako barje še danes pokaže svojo pravo naravo.

a) Obsežne poplave Ljubljanskega barja so tisočletni naravni pojav, ki ga niso izkoreninili niti aktivni poskusi osuševanja.

b) Na Malem placu pri Bevkah, kjer je človek ustvaril stalno in občasno poplavljeno površino, uspevajo mnoge redke močvirske rastline.

NA BARJANSKIH TLEH
KRALJUJE DUH MOGOČNIH
VODA.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

REKA SEDMIH IMEN

Ljubljanica je največja barjanska reka. Nekdaj je bila njena struga polna ovinkov in meandrov, skozi zgodovino pa so jo zaradi lažje in hitrejšje plovbe uravnali. Ob koncu 19. stoletja so v prvi podvodni arheološki raziskavi v Evropi v strugi Ljubljanice odkrili mnoge predmete iz različnih zgodovinskih obdobj. Reka je imela za prve naseljence barja kultni pomen, danes pa je zavarovana kot kulturni spomenik.

LEGENDA O ARGONAVTIH

Po legendi se je grški junak Jazon spopadel s pošastjo, ki je takrat živela v Velikem jezeru na barju. V junaškem boju je premagal Ljubljanskega zmaja in tako postal prvi prebivalec mesta Ljubljane, zmaj pa mestni simbol. Jazon in njegovi prijatelji Argonavti so pred izvirom Ljubljanice svojo ladjo Argo, na kateri so bežali z zlato runo iz obale Črnega morja, razstavili, jo prenesli na drugo stran do Vipave in po njej odpluli domov v rodno Grčijo.

SKOZI BARJE IN ČAS
VIJE SE SKRIVNOSTI
POLNA REKA.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

BOGASTVO ŽIVEGA SVETA

Ljubljansko barje, ki predstavlja manj kot odstotek slovenskega ozemlja, je eno od naravovarstveno najpomembnejših območij v Sloveniji.

Vlažni travniki, steljniki, jarki, mejice in stotine vodotokov so polni življenja. 89 vrst metuljev, 48 vrst kačjih pastirjev, 258 opaženih vrst ptic in mnoge zdravilne rastline so le delček predstavnikov živega sveta, ki pričarajo najlepši živalski in botanični vrt daleč naokoli.

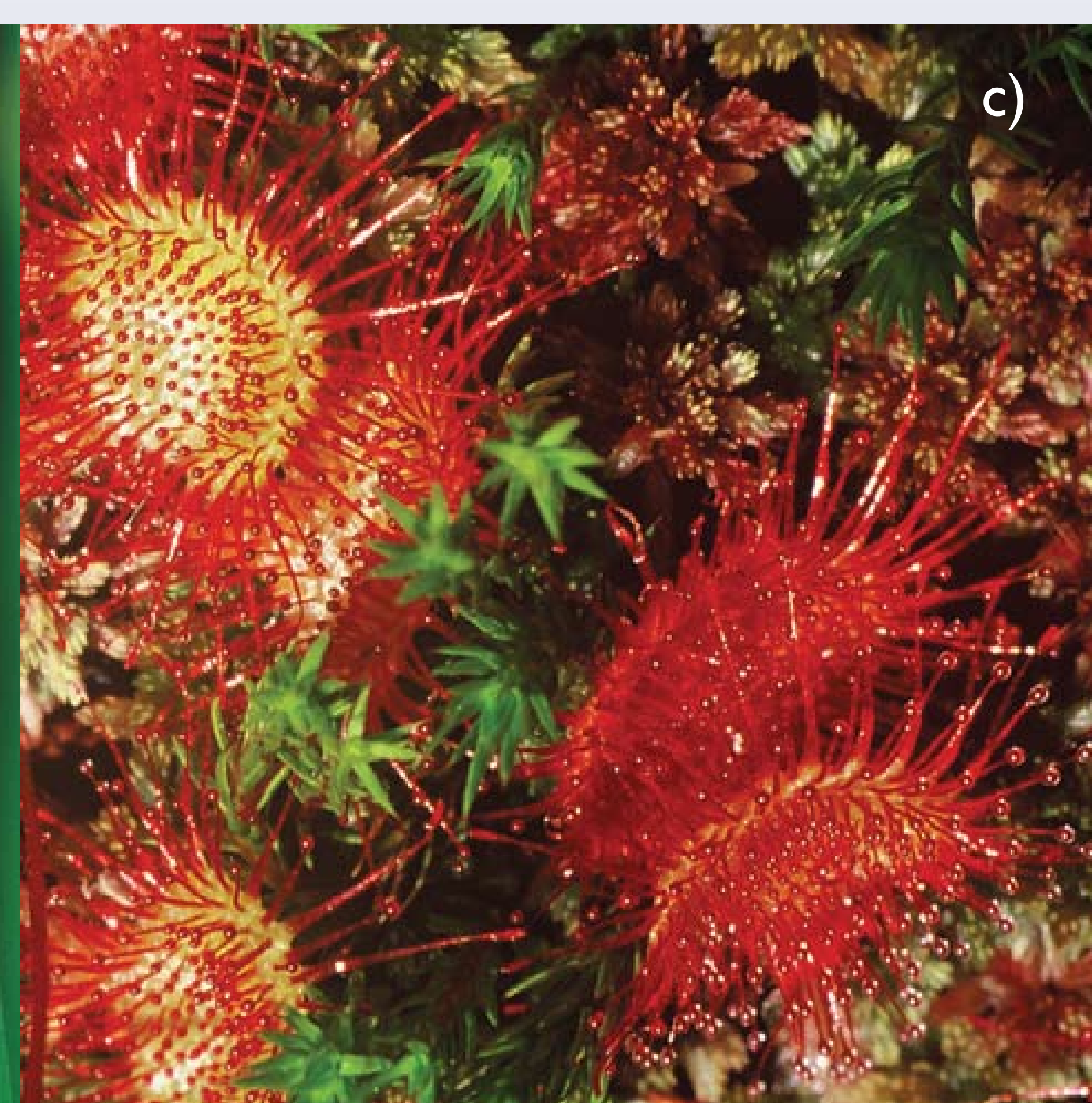
- a) Veliki škurh (*Numenius arquata*)
- b) Barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*)
- c) Okroglostna rosika (*Drosera rotundifolia*)
- d) Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*)
- e) Močvirski tulipan (*Fritillaria meleagris*)
- f) Šotni mah (*Sphagnum*)
- g) Zelena rega (*Hyla arborea*)
- h) Koščični škratec (*Coenagrion ornatum*)

a)

b)

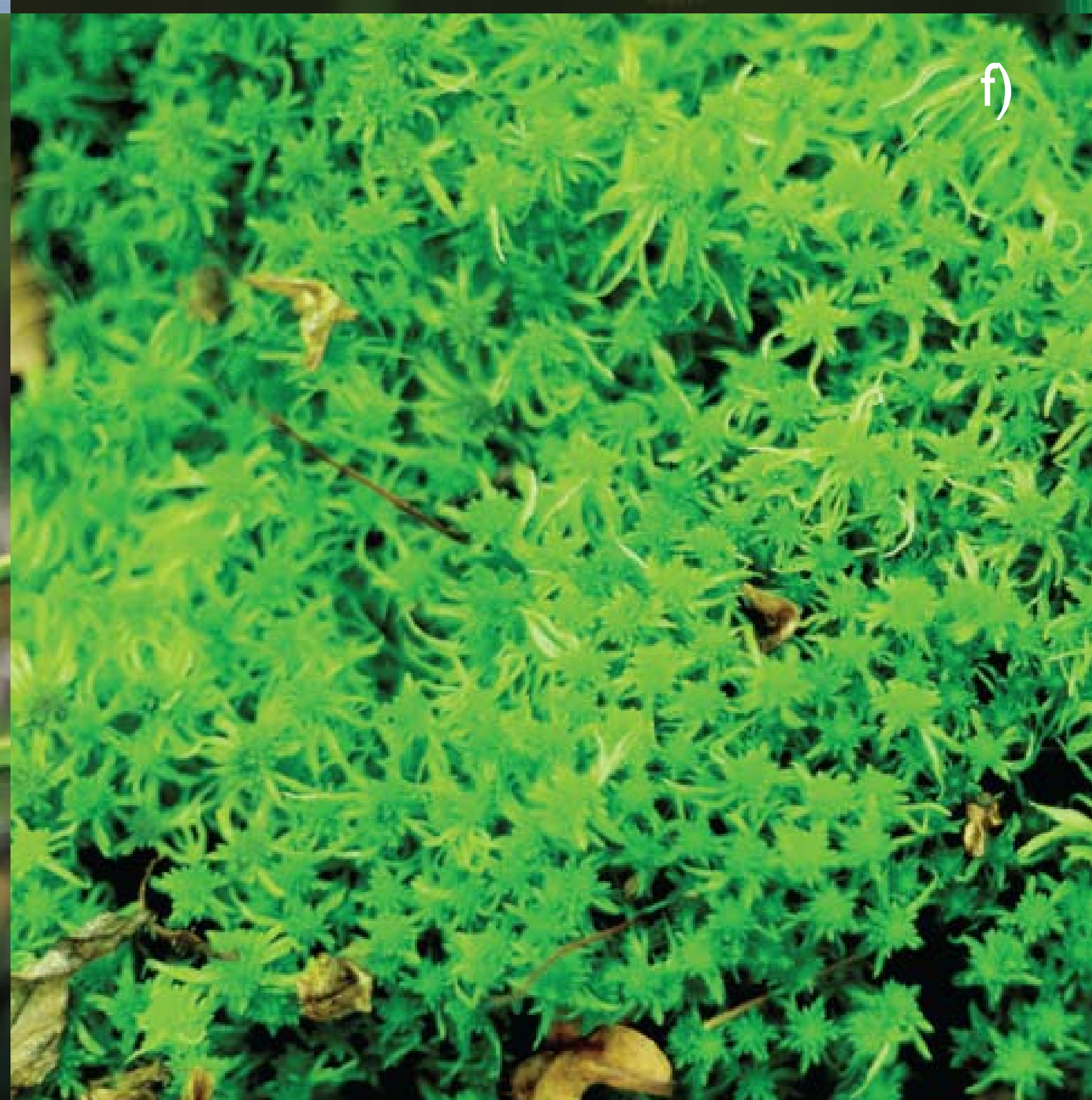
c)

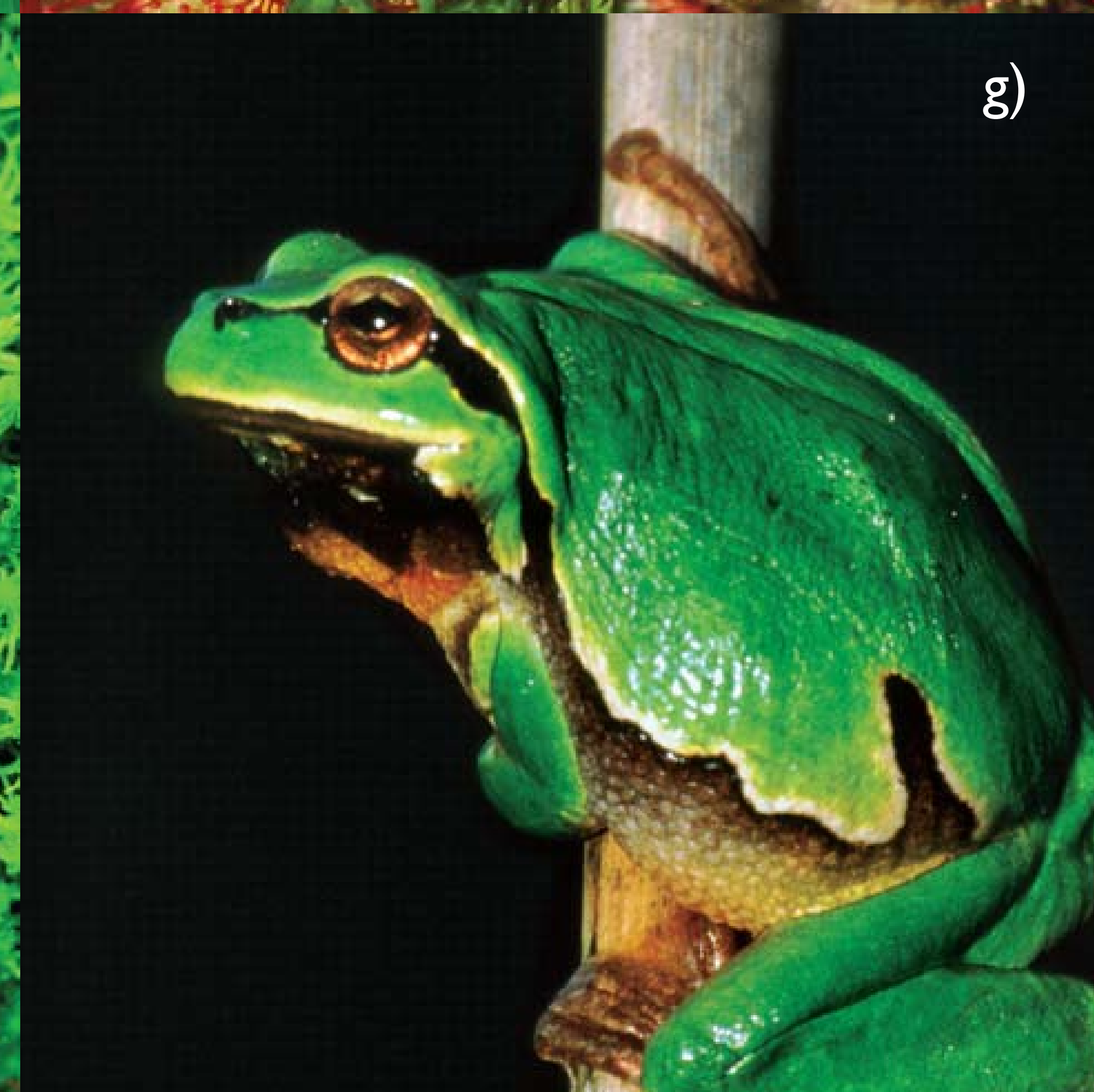
d)

e)

f)

g)

h)

NA MAHOVNATEM DVORCU
RAZIGRANEGA BARJA
ŽIVLJENJE ODSTIRA
SVOJ TISOČERI OBRAZ.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

KOSEC

Na Ljubljanskem barju so kmetje od nekdanj pozno poleti ročno kosili vlažne travnike. To je posebni vrsti ptice omogočilo, da si je v začetku spomladi v visoki travi ali šašju ustvarila gnezdo. Z obilnim gnojenjem travnikov na izsušenih tleh lahko danes s strojno mehanizacijo kosijo že v maju. Mehanizirana košnja nemalokrat uniči gnezda koscev in pobije njihove mladiče, ki so v tem času še premajhni, da bi lahko pobegnili pred rezili strojev.

Kosec (*Crex crex*) je močno ogrožena vrsta ptice. Je zelo sramežljiv, ne leti pogosto, oglaš pa se le ponoči, ko samci z glasnim “kreks-kreks...” privabljajo samice k paritvi in gnezdenju. Pri petju ustvarja kosec podoben zvok kot nastaja ob brušenju kose. Po tem je dobil latinsko in slovensko ime.

Da bi kosec ostal simbol tisočletnega sožitja človeka in narave, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije že od leta 2004 aktivno varuje to vrsto. Med Igom in Podpečjo ob reki Iški so uredili Koščevo učno pot, kjer lahko opazujete kosca in ostalo bogastvo biotske pestrosti na kmetijskem poskusnem posestvu.

ŠELE KO PESEM
KOSCA SE KONČA,
NAJ KOSA GLAS
OD SEBE DA.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

KOLIŠČARJI

Koliščarji so bili prvi stalni prebivalci Ljubljanskega barja, prvi tukajšnji kmetje, lončarji in kovinarji. Postavili so si hiše na kolih in se preživljali z lovom, nabiralništvom in poljedelstvom. Izdelovali so prelepo keramiko, kulturno pa so bili povezani tudi z več sto kilometrov oddaljenimi skupnostmi v Panoniji, severni Italiji in Alpah, kjer so našli približno tisoč podobnih koliščarskih naselij.

Slovenija se s svojo arheološko dediščino koliščarjev skupaj s petimi alpskimi državami poteguje za vpis na Unescov seznam svetovne dediščine.

NAJSTAREJŠE KOLO NA SVETU

Zgodaj spomladi leta 2002 je skupina arheologov pod vodstvom dr. Antona Veluščka v naselbini Stare Gmajne naletela na približno 5150 let stare ostanke lesenega kolesa. Kolo je bilo del dvokolesnega voza, izdelal pa ga je vrhunski prazgodovinski kolar. Po starosti je več kot pol tisočletja starejše od egiptčanskih piramid. Trenutno je to ena izmed najstarejših tovrstnih najdb na svetu.

NA BARJANSKIH TLEH
SO KOLIŠČARJI PRVI
ZAVRTELI KOLO ŽIVLJENJA.

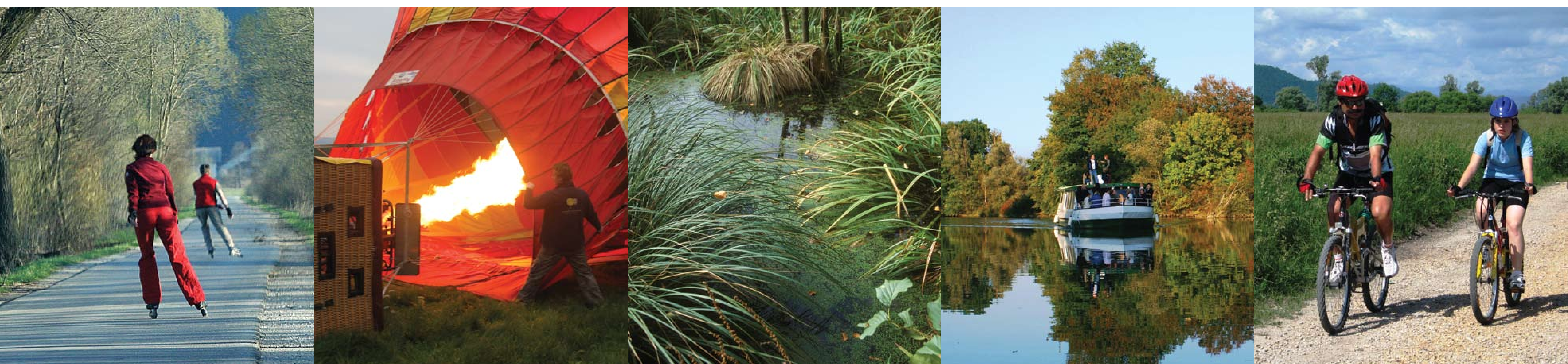
Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

DOŽIVETJE NA ROBU MESTA

Zelo malo je krajev na svetu, kjer bi se na pragu glavnega mesta razprostiralo območje, ki bi bilo tako bogato in privlačno kot Ljubljansko barje. Pitna voda za širšo okolico, številne možnosti za pridelavo kakovostne in zdrave hrane, zakladnica biotske pestrosti, bogata kulturno naravna dediščina, so le peščica stvari, ki nam jih ponuja barje. Tu si lahko oddahnemo, se srečamo z naravo, si poženemo kri po žilah s športnimi aktivnostmi ali pa se s prijatelji podamo na prijazen pomenek.

Sprehod po učnih poteh. Kolesarski izlet. Vožnja z vozom na konjsko vprego. Jahalni tečaj. Polet z balonom. Izlet z ladjico po Ljubljani. Obisk kmetije.

LE KORAK STRAN OD
MESTNEGA VRVEŽA
NAS OBJAME
SPOKOJEN ODDIH.

Ljubljansko barje

— KRAJINSKI PARK —

NAŠA DEDIŠČINA

Odlok Marije Terezije iz leta 1769 o izsušitvi barja je omogočil kolonizacijo osrednjega območja nekdanjega močvirja, ki naj bi postalo največja kranjska žitnica. S posebnim načinom gradnje hiš na lesenih pilotih je bil omogočen razvoj novih naselij tam, kjer hiš prej ni bilo. Gostilničar Martin Blaž je bil leta 1825 prvi naseljenec na Barju. V želji po dobičkih iz poljedelstva, ki se večini ni uresničila, pa so mu sledili še mnogi drugi. Pravi vir zaslužka pa je barje skrivalo drugje.

Izkoriščanje debelih plasti šote za kurjenje in pogon industrijskih naprav se je pričelo v sredini 19. stoletja. Zaloge, ki naj bi zdržale več kot 600 let, so pošle v tridesetih letih. Takratni izračuni niso upoštevali dejstva, da se načeta šota seseda sama vase, k čemur pa je dodatno pripomoglo tudi izsuševanje barja.

Foto: doc. dr. Jolte Bavec

Zavarovano Jurčevo šotišče.

Šotni mah (*Sphagnum*) je pomemben tvornik šote, posebne plasti odmrlih delov rastlin, ki zaradi pomanjkanja kisika ne segnijo in se kopičijo v tleh.

IZSUŠEVANJE
MAHU DNEVE
ODŠTEVA.

